

пк ванр. проф. др Срђан Благојевић, Војна академија, Универзитет одбране – председник Комисије;

пк ванр. проф. др Срђан Старчевић, Универзитет одбране – члан;

проф. др Саша Мијалковић, Криминалистичко-полицијски универзитет – члан;

пк доц. др Драган Јевтић, Војна академија, Универзитет одбране – члан; и

пк ванр. проф. др. Милан Миљковић, Школа националне одбране, Универзитет одбране – члан.

**Оцена научне заснованости
теме докторске дисертације, доставља.-**

ВОЈНА АКАДЕМИЈА
Наставно - научно веће

Одлуком Наставно-научног Већа Војне академије (акт број 62-183 од 22.07.2024. године) именована је комисија за оцену научне заснованости теме за израду докторске дисертације под називом „Улога обавештајно-безбедносних служби у хибридном ратовању“ кандидата Марка Ђорђевића.

Комисија је проучила пријаву теме за докторску дисертацију са приложеним документима, сагледала све релевантне показатеље и на основу тога Наставно-научном Већу Војне академије подноси следећи:

ИЗВЕШТАЈ

1. ОЦЕНА ИДЕЈНОГ ПРОЈЕКТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Комисија, на основу сагледавања формулације теме докторске дисертације, констатује да је кандидат студент ДАС МУО Марко Ђорђевић дао јасну и прецизну формулацију наслова теме, како у језичком тако и у методолошком смислу. Комисија цени да је предложена тема, под наведеним насловом актуелна, имајући у виду да савремени сукоби имају у значајној мери обележја хибридног ратовања, као и то да искуства из ранијих сукоба крајем 20. века, и почетком 21. века указују на важну улогу обавештајно-безбедносних служби у извођењу активности које савремена војна теорија класификује у садржаје хибридног ратовања. Комисија сматра да би израда докторске дисертације на наведену тему значајно унапредила теорију и праксу у области заштите од хибридних претњи, посебно у смислу ангажовања обавештајно-безбедносних служби.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
ШКОЛА НАЦИОНАЛНЕ ОДБРАНЕ
„ВОЈВОДА РАДОМИР ПУТНИК“

Страна 1 од 21

И 5-99

11 2 AUG 2024

С Б О Ј Р А А

1.1. Формулација проблема истраживања

Проблем истраживања представља друштвени проблем које је потребно истражити на научној основи. Кандидат је исказао тежњу да изучава улогу обавештајно-безбедносних служби у савременим сукобима који имају обележја хибридног ратовања.

Кандидат наводи да хибридно ратовање представља вероватно најмодернију фазу еволутивног развоја вођења сукоба, које је базирано на комбинованој и координисаној примени отвореног и прикривеног ратовања, које у себи садржи војне и невојне, борбене и неборбене садржаје, а које реализују државни и недржавни субјекти. Хибридно ратовање у себи и интегрише специјални рат и асиметрију, економско, информационо и сајбер ратовање, примену тврде и меке моћи у различитим сферама друштвено-политичког живота, због чега је неопходно ангажовање и обавештајно-безбедносних служби у њиховом извођењу, као важних актера за извођење хибридних садржаја.

Такође, Република Србија има бројна историјска искуства из савремених сукоба који су се водили на крајем 20. века на територији бивше СФРЈ, из агресије против СРЈ 1999. године који су имали обележја и хибридног ратовања, као и искуства у примени бројних невојних аспеката хибридног ратовања које се спроводе против Републике Србије, у којима је евидента улога обавештајно-безбедносних служби страних земаља и организација у њиховом извођењу. С тим у вези, а имајући у вези чињеницу да је у Стратегији националне безбедности Републике Србије из 2019. године усвојен концепт „тоталне одбране“ који се заснива на примени свеобухватног приступа који подразумева заједничко ангажовање свих субјеката и потенцијала друштва и државе у супротстављању изазовима, ризицима и претњама безбедности и заштити и остваривању националних интереса Републике Србије, јасна идентификација улоге обавештајно-безбедносних служби у извођењу и одбрани од садржаја хибридног ратовања, треба да представља један од важних истраживачких проблема домаће стручне и научне заједнице.

С тим у вези, као суштину истраживачког проблема кандидат је поставио идентификовање примарне или секундарне улоге савремених обавештајно-безбедносних служби у извођењу различитих садржаја хибридног ратовања, и то кроз следеће садржаје рада служби:

- улога обавештајног рада служби у хибридном ратовању, кроз активности прикупљања, анализе и процене података, кроз припрему, планирање и обезбеђење обавештајног деловања у хибридном ратовању, и ангажовање снага и средстава за хибридне активности,
- улога безбедносног рада служби у јачању отпорности на унутрашњем плану у сфери политике, економије, социјалне кохезије, медија и других сфера друштвене активности од спољних хибридних претњи,
- улога субверзивног (необавештајног) рада служби у извођењу пропагандних, економских, криминалних и теористичких садржаја хибридног ратовања, као и саботажа, оружаних побуна и других хибридних активности.

Из наведеног се може закључити да је кандидат јасно извршио локацију проблема и прецизно формулисао његову суштину. Кандидат је анализирао постојећа сазнања о проблему улоге обавештајно-безбедносних служби у хибридном ратовању, елаборирану кроз различиту литературу. Проблем је правилно дефинисан, односно правилно је

идентификована повезаност проблема са постојећим феноменом хибридног ратовања. Наведено указује да кандидат јасно схвата проблем и његову важност за војне науке, односно да ће резултати истраживања наведеног проблема допринети развоју стручне и научне мисли из области војних наука.

1.2. Оцена научне заснованости проблема истраживања

Обзиром да је реч о најсавременијем облику ратовања, треба истаћи да овај феномен није у довољној мери истражен, као и да постоје различити ставови по питању његовог дефинисања.¹ У Републици Србији хибридно ратовање као феномен, односно његови садржаји и носиоци, били су предмет интересовања и обраде различитих аутора. Исто се може рећи и за област активности обавештајно-безбедносних служби, као важних носилаца синхронизованих оружаних и неоружаних садржаја хибридног ратовања. Нарочито се истичу радови професора Мирослава Митровића, Небојше Николића, Митра Ковача, Милана Миљковића, Божицара Форце, Саше Мијалковића, Милана Милошевића, Филипа Ејдуса, Љубомира Стајића, Андрије Савића, Младена Бајагића, Зорана Драгишића и других.

Сходно наведеном, Комисија сматра да би израда докторске дисертације на наведену тему, омогућила:

- проширење постојећих научних сазнања о обележјима еволуције савременог ратовања и развоја хибридног ратовања, о припреми и извођењу неоружаних и оружаних садржаја и о актерима хибридног ратовања, о доктринарним основама хибридног ратовања и другим његовим специфичностима;
- сагледавање, кроз историјски период од 20. до почетка 21. века, обележја, надлежности, структуре, садржаја, метода и правног оквира рада обавештајно-безбедносних служби, као и њиховог места у безбедносним системима савремених држава, који погодују њиховом ангажовању у хибридном ратовању;
- проширење и утврђивање теоријских знања која ће обогатити постојећи теоријски фонд, у делу о улози обавештајног, безбедносног и субверзивног (необавештајног) садржаја рада обавештајно-безбедносних служби у фазама припреме и извођења различитих садржаја хибридног рада, као и у превенцији од ових противничких активности; и
- сагледавање и идентификацију, кроз већи број студија случаја, оних позитивних и негативних карактеристика ангажовања обавештајно-безбедносних служби у савременим сукобима крајем 20. и почетком 21. века, који могу да допринесу унапређењу капацитета и делокруга рада служби безбедности Републике Србије у супростављању спољним хибридним претњама.

Због свега горе наведеног, Комисија оцењује да је изабрани проблем истраживања научни проблем.

1.3. Хипотетички ставови

У дотупној литератури која се бави проблемом хибридног ратовања и обавештајно-безбедносних служби, у истраживању кандидат почиње од следећих хипотетичких ставова, од којих су најзначајније следеће констатације:

¹Мирослав Митровић, Небојша Николић, *Хибридни рат*. Медија центар „Одбрана”. Београд, 2022, стр. 9.

- хибридни рат огледа се у синхронизованој примени неоружаних и оружаних садржаја, који су се испољавали на различите начине. Примена неоружаних садржаја има за циљ да ослаби одбрамбене потенцијале државе и неретко њихова примена представља увод у примену оружаних садржаја, тзв. тврде моћи која се огледа у употреби војне силе различитог интезитета и облика;
- имајући у виду да се хибридни рат огледа у синхронизованој примени неоружаних и оружаних садржаја, који се реализују кроз различите облике субверзије, обавештајно-безбедносне службе представљају важне носиоце извођења различитих садржаја хибридног ратовања, али и заштите од истих;
- способност да реализују специјалне операције субверзивног и оружаног карактера које представљају значајан садржај хибридног ратовања, основна је карактеристика и област деловања обавештајних служби.
- у процесу реализације садржаја хибридног ратовања, обавештајно-безбедносне службе могу да имају посредну или непосредну улогу, што значи да поред директног учешћа у специјалним операцијама борбеног и неборбеног карактера, оне могу да пруже логистичку и инструктивну подршку непосредним реализаторима других неборбених и невојних садржаја хибридних садржаја

Наведени хипотетички ставови указују на широк спектар сагледавања проблема од стране кандидата, у односу на постојеће друштвено окружење, а специфично у односу на контекст у којем се одвијају сукоби који имају обележја хибридног ратовања, и улоге служби у његовом извођењу.

1.4. Основно истраживачко питање

На основу формулације проблема истраживања и претходно наведених хипотетичких ставова, кандидат је поставио основно истраживачко питање које поставља на следећи начин: Каква је улога обавештајно-безбедносних служби у извођењу и заштити од активности које савремена војна теорија сврстава у неоружане и оружане активности хибридног ратовања?

Кандидат оцењује да постоји апсолутни консензус око улоге обавештајно-безбедносних служби у реализацији неких садржаја хибридног ратовања, нарочито субверзивних садржаја, обзиром на њихову улогу и функцију у систему националне безбедност државе.

Уколико се узме у обзир чињеница да се хибридно ратовање представља рат са израженом асиметричном компонентом, као и да се базира на комплексној стратегији која се примењује специфичним методама и техникама, може се научно идентификовати и одредити и улога обавештајно-безбедносних служби у реализацији хибридних садржаја, као и заштити од оваквих противничких активности.

1.5. Значај истраживања

Научни значај овог истраживања огледа су у верификацији и допуни постојећих научних сазнања о хибридном ратовању, научне дескрипције улоге обавештајно-безбедносних служби у реализацији хибридних садржаја са акцентом на оружану и субверзивну, али и на неоружану дејства, односно улоге у заштити од хибридних претњи у

односу на националне интересе, циљеве и вредности као основних предуслова опстанка и свеукупног развоја друштва и државе.

Друштвени значај овог рада доприноси унапређењу организације и праксе ангажовања безбедносних служби Републике Србије у заштити од противничких активности хибридног ратовања. То би обухватило проширење постојећих знања у односу на хибридно ратовање, његовог концепта и садржаја, као и на начин деловања страних обавештајно-безбедносних служби у реализацији акција и операција у оквиру садржаја овог феномена. Превентивно деловање у циљу заштите националне безбедности у ситуацији када је она угрожена политичким насиљем, као интегралним делом хибридног ратовања, имаће нарочит значај и допринеће друштвеном значају истраживања овог феномена.

1.6. Резултати досадашњих истраживања

Кандидат показује да влада проблематиком, указујући на резултате досадашњих истраживања које могуће применити и у овом истраживању. Када је у питању теоријско одређење предмета истраживања кандидат издваја:

- *Као верификована научна сазнања* издвојиће се теоријске разраде појмова: национална безбедност, хибридно ратовање, хибридне претње, обавештајно-безбедносне службе, специјалне операције, субверзивна дејства, политичко насиље, итд. Ово су основни категоријални појмови који се везују за деловање обавештајно-безбедносних служби у хибридном ратовању и они треба да буду полазна основа за ово истраживање. Постоји бројно научно верификован знање о рату као друштвеној појави, где савремена сазнања указују да рат у контексту савремене безбедности не мора нужно да значи оружани сукоб најмање две суверене државе, који за последицу може да има људске жртве или разарања. У динамичним процесима између различитих центара политичке и економске моћи одвија се континуирана борба на различитим пољима зарад реализације националних, политичких и економских циљева, односно за доминацију на геополитичкој позорници. Сходно томе, тзв. „неоружани рат“ се одвија и на економском, културном, идеолошком, медијском, електронском, психолошком и на сваком другом нивоу систематским, планским и прикривеним деловањем кроз специјалне операције. Вишедимензионална природа савремених сукоба указује на њихов хибридни карактер, нарочито по питању борбених просторија и времена трајања сукоба.;
- *Неверификована научна сазнања* представљају одређени принципи, ставови и начела до којих се дошло применом научним истраживањем, али која нису још увек теоријски и практично проверена и потврђена. Ова сазнања су присутна углавном у научним радовима који нису практично проверени у вези догађаја који могу да буду последица хибридних дејстава. Неверификована научна сазнања о хибридном ратовању присутна су у теоријским чланцима и доктринарним документима, где се говори о улози појединих државних и недржавних актера у њиховом извођењу, као и о актерима који су ангажовани у оваквим сукобима.

Хибридно ратовање као релативно нов појам у науци о безбедности и војним наукама није довољно истражена у литератури. Мали је број аутора, посебно домаћих који су се

бавили овим специфичним феноменом. Мирослав Митровић и Небојша Николић у свом делу „Хибридни рат“ разматрали су хибридно ратовање као савремени облик сукоба базираног на примени насилних и ненасилних метода сукоба ка синергичном циљу.² Игор Николајевић Панарин, дао је свој допринос у разумевању хибридног ратовања са аспекта његовог историјског развоја и рефлектовања у савременим међународним односима.

Хибридним ратовањем као савременим феноменом, односно као новим алатом вођења рата по старим принципима бавили су се угледни чланови националног научног миљеа из различитих научних области, сагледавајући хибридни рат са аспекта безбедности, одбране, социологије, политике, економије, технологије и др. Резултат тога јесу научни радови публиковани у националним стручним и научним часописима као што су: Давор Милошевић, „Појмовно одређење феномена хибридног ратовања“, Војно дело 3/2018, Институт за стратегијска истраживања, Београд; Владан Мирковић „Менаџмент хибридног ратовања са посебним освртом на САД“, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду; Ненад Цветковић, Митар Ковач, Бранко Јоксимовић, „Појам Хибридног рата“, Војно дело 7/2019, Институт за стратегијска истраживања, Београд; Драган Јевтић, Слободан Радојевић „Хибридни рат и државоцентрични концепт безбедности: искуства и паралеле“, Политичка ревија бр. 04/2021, Институт за политичке студије и други радови који се баве феноменом хибридног ратовања. Интересовање за хибридно ратовање домаће научне јавности резултовало је Тематским зборником: „Хибридно ратовање – дилема концепта савремених сукоба“, Институт за стратегијска истраживања, Београд, настао као резултата рада на истоименом пројекту Одељења за студије одбране Института за стратегијска истраживања Универзитета одбране у Београду.

Као резултат интересовања страних теоретичара за хибридни ратовање, међу којима је Френк Хофман, који први у својим радовима говори о хибридним претњама и хибридном ратовању, јављају се научни радови као што су: Frank G. Hoffman, „Conflict in the 21st Century – The Rise of Hybrid Wars“, Potomac Institute for Policy Studies, Arlington, Virginia, December, 2007; Bernd Horn, „On Hybrid Warfare“, CANSOFCOM Professional Development Centre by 17 Wing Winnipeg Publishing Office, Ottawa, 2016; Georgios Giannopoulos, Hanna Smith, Marianthi Theocharidou, „The Landscape of Hybrid Threats: A conceptual model“, European Commission, Ispra, 2020, Robert Walker, Spec Fi: The United States Marines Corps and Special Operations, Master's Thesis, Monterey, CA, Naval Post Graduate School, 1998.

Кључна имена стручњака из области хибридног ратовања, али и обавештајног деловања у оквиру њега јесу генерал армије Валериј Герасимов, Игор Николајевић Панарин, Георги Маринов, пуковник Џон Ворден, Френк Хофман, генерал Џејмс Матис, Данијел Ганзер и други. Одржани су бројни научни скупови на којимасе посредно или непосредно обрађивала тема хибридног ратовања, односно метода и техника његовог вођења. Један од таквих научних скупова одржан је на Ваздухопловномратном колеџу САД под називом „Бојиште будућности – ратоводство у 21.веку“, на коме је пуковник Ворден изнео свој концепт по коме је сврха ратовања постизање стратегијског циља употребом свих расположивих ресурса и способности кроз примену, ефикасних и ефективних

² Мирослав Митровић, Небојша Николић, *Хибридни рат*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2022, стр. 60.

дејстава, претходно планираних и припремљених активности на основу системске и структуралне анализе противничке стране. Научни скупови свакако доприносе бољем разумевању хибридног ратовања, али и улоге и функције његових актера у које несумњиво спадају и обавештајно-безбедносне службе.

Узимајући у обзир специфичности и комплексности хибридног ратовања, односно његових садржаја конципираних у основним и сложеним облицима политичког насиља, али и идеолошке основе као покретача за њихову реализацију, за ово научно истраживање значајни су аутори Саша Мијалковић својим делом „Национална безбедност“ и Драган Симеуновић, који се бавио темом политичког насиља кроз „Тероризам“ и „Увод у политичку теорију“, „Теорија политике – ридер“, као и други наслови који појединачно описују политичко насиље које суштински чини хибридне садржаје. На ову тему публиковани су многи научни радови у стручним часописима, а реч је о: „Диверзија као основни-појединачно облик политичког насиља“ аутора Момора Јасиковца у Војном делу, „Оружана побуна и побуњеничка дејства као облик угрожавања безбедности државе“ аутора Саше Милојевића публикованом у часопису Безбедност, „Рат и пропаганда – историјски осврт, примјери и анализе“ у часопису Војно дело, аутора Раденка Шћекића.

Полазећи од става да су обавештајне службе есенцијални носиоци хибридних садржаја на стратешком, оперативном и тактичком нивоу, као и да је њихова улога најзначајнија у превенцији хибридним претњама, значајна су дела страних и домаћи аутора из области обавештајног рада, међу којима се могу издвојити: Саша Мијалковић, Милан Милошевић, Предраг Теранић, „Обавештајне и безбједносне службе - Организација и методика безбједносног и субверзивног дјеловања“, Младен Бајагић, „Методика обавештајног рада – Друго измењено и допуњено издање“, Андрија Савић, „Увод у државну безбедност“, Бертели Курмон, Дарко Рибникар, „Асиметрични ратови – Сукоби јуче и данас, тероризам и нове претње“.

- *У искуствена сазнања* спадају односи, радње, везе и догађаји који карактеришу обавештајно-безбедносно деловање служби у реализацији конкретних операција. Овде нарочито треба обратити пажњу на неке историјске догађаје са елементима хибридног ратовања, као важне полазне основе за сагледавање појаве и развоја хибридног ратовања и дефинисања улоге обавештајних служби у реализацији његових садржаја.

Анализом претходних истраживања, кандидат је јасно указао на проблеме недовољне истражености хибридног ратовања са аспекта улоге обавештајно безбедносних служби у његовом извођењу, као и заштити од оваквих противничких активности.

1.7. Избор и дефинисање основних појмова

Кључни категоријални појмови које ће истраживање да обухвати јесу: *хибридно ратовање, обавештајне службе, безбедносне службе, политичко насиље, субверзија, асиметрично деловање, специјалне операције.*

Хибридно ратовање као рат 4+ генерације представља скуп комплексних метода - војног, економског, политичко-дипломатског, информационо-психолошког, и информационо-техничких притисака, уз примену техника обојених револуција, тероризма, екстремизма, деловања специјалних служби и снага за специјалне намене, снага за специјалне операције. Ове методе и технике према јединственом плану реализују државни органи, војно-политички блокови и транснационалне корпорације (ТНК), са циљем потпуне или делимичне дезинтеграције државе, промена у њеној спољашњој или унутрашњој политици, промене руководства превратом, успостављање свеукупне контроле над зљемљом са циљем подчињавања вољи других држава, војних блокова или ТНК.³ Хибридни рат представља „комбинацију конвенционалних, нерегуларних и асиметричних метода, која подразумева континуирану манипулацију политичким и идеолошким конфликтом, као и ангажовање специјалних оружаних снага, конвенционалних трупа, обавештајних агената, политичких провокатора, представника медија, економске уцене, сајбер нападе, паравојне, терористичке и криминалне елементе“.⁴

Без обзира да ли се радило о цивилним или војним обавештајним или безбедносним службама, оне се посматрају као: „друштвено-историјска и класно устројена организација која у оквиру свог делокруга рада спроводи тајне обавештајне, контраобавештајне и субверзивне садржаје према виталним интересима противника, користећи при томе специфичне методе и средства, са циљем остваривања одређених политичких интереса и заштите унутрашње спољне безбедности“.⁵

Политичко насиље се може дефинисати као „директна или индиректна, латентна примена силе у сфери политике и политичког, односно као директна и индиректна, латентна промена силе над свешћу, телом, животом, вољом или материјалним добрима стварног или потенцијалног, односно претпостављеног политичког противника. Са аспекта динамичке категорије, политичко насиље представља политички чин“.⁶

Субверзија (лат. *subversio* – разарање, рушење, преврат) представља скуп различитих делатности којима се подрива држава што за последицу доводи до промене њеног унутрашњег уређења, односно друштвено-политичког и уставног поретка.⁷

Асиметрична дејства представљају она дејства која су усмерена на слабости противника са циљем nanoшења што веће штете у неравноправном односу снага, односно одбијање правила борбе која намеће противник, чинећи све операције потпуно непредвидивим што обухвата употребу снага мимо њихове основне намене (као што су цивили), специфична оружја, методе којенегирају конвенционални начин ратовања, места сукоба која се не могу предвидети и фактор изненађења као најзначајнију карактеристику ових дејстава.⁸

Специјалне операције представљају „прикривене/тајне активности, којима одређене државе помоћу обавештајних служби и специјалних војних јединица, настоје у циљу реализације својих спољнополитичких циљева непосредним, али ограниченим, оружаним дејствима, нарушити безбедност друге државе, дестабилизovati друштвено-политичку

³ Игор Николајевић Панарин, *Хибридно ратовање - теорија и пракса*. Удружење Милутин Миланковић, Београд, 2019, стр. 57.

⁴ Ненад Цветковић, Митар Ковач, Бранко Јоксимовић, Појам Хибридног рата. Војно дело 7/2019, Институт за стратегијска истраживања, Београд, 2019, стр. 334.

⁵ Андрија Савић, *Увод у државну безбедност*, ВШУП, Београд, 2000, стр. 43.

⁶ Драган Симеуновић, *Увод у политичку теорију*, Институт за политичке студије, Београд, 2009, стр. 112.

⁷ Саша Мијалковић, *Национална безбедност - треће измењено и допуњено издање*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2015, стр. 200.

⁸ Бертели Курмон, Дарко Рибнићкар, *Асиметрични ратови - Сукоби јуче и данас, тероризам и нове претње*, Новинско-издавачки центар „Војска“, Београд, 2003, стр. 19-20.

ситуацију у њој, посебно угрозити њене оружане снаге, чиме би се створили услови за евентуалну агресију и успостављање потпуне доминације над том државом“.⁹

1.8.Операционо одређење предмета истраживања

Кандидат је операционализовао предмет истраживања кроз следеће чиниоце:

- први чинилац представља феномен хибридног ратовања. Он ће бити обрађен кроз анализу теоријских ставова о његовом појмовном одређењу, кроз идентификацију његових основних обележја и садржаја, актера који су ангажовани за његово извођење, као и стратегија и доктрина које се користе у његовог примени, са циљем идентификације обележја које указују на погодност и потребу ангажовања обавештајно-безбедносног апарата за његову реализацију, односно заштиту од оваквог ратовања;
- други чинилац представљају обележја савремених обавештајно-безбедносних служби. С тим у вези биће обрађене делатности које обавештајне и безбедносне службе спроводе у оквиру свог делокруга рада, као и њихово место и улога у систему националне безбедности. Методологија рада обавештајних служби је оно што овај подсистем система националне безбедности издваја од осталих његових компоненти, због чега ће нарочита пажња бити посвећена управо методологији њиховог деловања;
- трећи чинилац ће представљати анализу досадашних теоријских ставова о улози обавештајно-безбедносних служби у хибридном ратовању. Ово поглавље садржаће детаљно образлагање, идентификацију и објашњење улоге обавештајног деловања у хибридном ратовању, безбедносног деловања и превенције у циљу сузбијања хибридног ратовања, као и описа свих активности субверзивног (необавештајног) деловања у функцији хибридног ратовања.;
- четврти чинилац ће чинити резултати истраживања неколико студија случаја, којима ће бити анализирано неколико примера сукоба који су имали обележје хибридног ратовања, као што је рат против СР Југославије и Р Србије у период пре и током 1999. године, сукоб Израела и Хезболаха 2006. године, Арапско пролеће и Украјинска криза. Посебна целина у овог поглављу биће усмерана на анализу промена које су спроведене у обавештајно-безбедносним телима развијених држава, РФ и САД, ЕУ и службама држава њених чланица почетком 21. века у циљу ефикасније борбе против хибридних претњи. Као резултата спроведеног емпиријског истраживања, у овом поглављу биће дате смернице за осавремењавање делокруга рада служби безбедности Републике Србије, у супростављању хибридним претњама.

1.9.Временски, просторни и дисциплинарни оквир истраживања

Истраживање има јасан временски оквир којим ће бити обухваћено истраживање овог рада, и он се може ограничити на период од 1960. до 2024. године. Реч је о периоду турболентних појава и процеса који су довели да поремећаја односа снага у свету, али и до појаве нових обележја савремених сукоба. Оно што је карактерисало те сукобе, поред

⁹Младен Бајагић, *Методика обавештајног рада*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2015, стр. 452.

оружане борбе конвенционалних снага, јесу специјалне операције, асиметрија и субверзија које се приписују обавештајним службама. Анализа збира свих искустава од операције „Запата“ (1961) па све до данас, уз примену техничко-технолошких могућности и достугнућа, условили су нови концепт ратовања - хибридно ратовање које је окарактерисано као сукоб „четврте плус“ генерације.

Просторно се предмет истраживања може ограничити на савремене сукобе који имају обележја хибридног ратовања, као и на теорију и праксу обавештајно-безбедносних служби. Такође, просторни оквир обухвата све оне просторе на којима се налазе државе које су биле или су и даље обухваћене хибридним претњама, односно државе у односу на које су била примењена или још увек трају хибридна дејства.

Са дисциплинарног аспекта, предмет истраживања је интердисциплинарни. Теоријске и методолошке основе истраживања припадају војним наукама и науци о безбедности и политичким наукама, али ће предмет истраживања бити и функционисање система безбедности, тј. обавештајно-безбедносних служби, њихов стратегијски, нормативни, организациони, кадровски, аспект, те у том смислу су и друге научне области као што су право, организационе науке, економија, социологија, које су битне за сагледавање феномена хибридног ратовања и улоге обавештајно-безбедносних служби у његовом вођењу.

У ужем смислу кандидат кандидат уважава чињеницу да истраживање мора бити усмерено на област хибридног ратовања и садржаја рада обавештајно-безбедносних служби, због чега, стога са дисциплинарног аспекта истраживање припада менаџменту у одбрани и стратегији, као ужим научним областима војне науке.

Комисија констатује да је кандидат правилно и целовито одредио предмет истраживања, и да он омогућава даљи поступак на разради истраживања на задату тему докторске дисертације.

1.10. Циљеви истраживања

Научни циљ истраживања је да се на систематичан начин опише улога обавештајно-безбедносних служби у оружаним и неоружаним операцијама хибридног ратовања, као и њиховој улози у заштити националне безбедности од хибридних претњи. Истраживањем ће бити обухваћен и сам феномен хибридног ратовања као савремен појаве, која је настала интегрисањем техничко-технолошких достигнућа и емпиријског искуства стечених ратовима, а нарочито током Хладног рата.

Друштвени циљ истраживања је да се прошире постојећа знања у односу на хибридно ратовање и начин функционисања обавештајних и безбедносних служби у сузбијању реализацији оружаних и неоружаних садржаја у хибридном ратовању. Циљ обухвата и приказ потенцијално нових метода деловања на пољу превенције, односно елиминације опасности које произилазе из хибридних дејства, као потенцијално новом приступу кроз планирање, организовање, припрему и реализацију специјалних операција обавештајних и безбедносних служби у хибридном ратовању.

Научна оправданост истраживања односи се на верификацију постојећих емпијских сазнања и допуну постојећих научних сазнања о хибридном ратовању, облицима његовог испољавања и последица које могу наступити, као и месту и улози обавештајно-безбедносних служби у извођењу борбених и неборбених садржаја хибридног ратовања и њиховог деловања у заштити националне безбедности од хибридних претњи идејстава.

Класификовање појмова битних за одређење предмета истраживања такође ће бити научни значај овог рада.

1.11. Хипотезе истраживања

На основу утврђеног предмета истраживања и његових чинилаца, као и циљева истраживања, кандидат је формулисао хипотетички оквир истраживања који чини основна, четири посебне и девет појединачних хипотеза.

Основна хипотеза истраживања: „У хибридном ратовању, које се спроводи без временског, правног и моралног ограничења, са израженом субверзивном димензијом, које обухвата различите форме оружаних и неоружаних активности, обавештајно-безбедносне службе имају у оквиру оружаних активности прималну, а у оквиру неоружаних секундарну улогу у извођењу и заштити од хибридног ратовања, на шта указују и искуства из сукоба крајем 20. и почетком 21. века.“

Хипотеза 1: „Хибридно ратовање, првих деценија 21. века, представља врхунац еволутивног развоја вођења сукоба, које се спроводи путем координисане примене отворених и прикривених оружаних и неоружаних садржаја, које реализују државни и недржавни субјекти, са обележјима тајног и субверзивног деловања, често испод нивоа оружаног сукоба“.

Хипотеза 1.1: „Хибридно ратовање се спроводи путем координисане примене отворених и прикривених оружаних и неоружаних садржаја, које реализују државни и недржавни субјекти“. *Индикатори:* показатељи, број и оцена о присуству неоружаних и оружаних садржаја ратовања, показатељи, број и оцена о учешћу државних и недржавних субјеката у њиховом извођењу.

Хипотеза 1.2: „Хибридно ратовање има обележјима тајног и субверзивног деловања, и често се изводи испод нивоа оружаног сукоба“. *Индикатори:* показатељи, број и оцена о тајним активностима у оквиру хибридног ратовања, показатељи, број и оцена о субверзивним садржајима хибридног ратовања, показатељи, број и оцена о активностима хибридног ратовања који се изводе испод нивоа оружаног сукоба.

Хипотеза 2: „Обавештајно-безбедносне службе су кроз историјат настанка и развоја до почетка 21. века, захваљујући својим надлежностима, структуром, садржајима и методама обавештајног, безбедносног и субверзивног рада, као и снагама и средствима, биле учесник или главни реализатор активности, а тиме и носилац значајног искуства и предуслова за активности које се савремена војна теорија свртава у садржаје хибридног ратовања.“

Хипотеза 2.1: „Обавештајно-безбедносне службе су кроз историјат настанка и развоја до почетка 21. века, имале су главну или споредну улогу за активности које се савремена војна теорија свртава у садржаје хибридног ратовања.“ *Индикатори:* показатељи, број и оцена о улози обавештајно-безбедносних служби, кроз дужи историјски период, у извођењу и заштити од економског ратовања, пропагандног ратовања, субверзија, тероризма, оружаних побуна, обојених револуција и других активности хибридног ратовања.

Хипотеза 2.2: „Обавештајно-безбедносне службе су кроз историјат настанка и развоја до почетка 21. века, имале такву надлежност, структуру и примењивале такве методе рада које су погодиле извођењу активности хибридног ратовања.“. *Индикатори:* квалитативни и квантитативни показатељи и подаци о надлежностима, структури и примени метода рада који су у вези са активностима и обележјима хибридног ратовања, као што су структуре служби за економско ратовање, пропагандно ратовање, специјалне операције, тајни методи рада, субверзивни методи рада и други.

Хипотеза 3: „Обавештајно-безбедносне службе, обавештајним радом учествују у спровођењу аналитичких, планских и мобилизацијских активности у извођењу хибридног ратовања, субверзивним радом примарно су носиоци оружаних, а секундарни носиоци неоружаних садржаја хибридног ратовања, док безбедносним радом учествују у јачању отпорности од хибридних претњи на унутрашњем и спољашњем плану“.

Хипотеза 3.1: „Обавештајно-безбедносне службе, обавештајним радом, учествују у спровођењу аналитичких, планских и мобилизацијских активности у извођењу хибридног ратовања.“. *Индикатори:* показатељи и чињенице о ангажовању служби у изради аналитичких и планских докумената и мобилизацијских активности у вези са хибридним ратовањем.

Хипотеза 3.2: „Обавештајно-безбедносне службе, субверзивним радом, примарно су носиоци оружаних, а секундарни носиоци неоружаних садржаја хибридног ратовања...“.
Индикатори: показатељи и чињенице о ангажовању капацитета служби у оружаним активностима у оквиру хибридног ратовања, организационе промене у институцијама система унутрашње безбедности и система.

Хипотеза 3.3: „Обавештајно-безбедносне службе, безбедносним радом, учествују у јачању отпорности од хибридних претњи на унутрашњем и спољашњем плану “.
Индикатори: показатељи о ангажовању служби у јачању отпорности институција и грађана савремених развијених држава од унутрашњих и спољашњих хибридних претњи.

Хипотеза 4: „Студије случаја савремених сукоба, као и организационо-формацијских промена обавештајно-безбедносних служби развијених земаља, указују на значајну улогу обавештајно-безбедносних служби у хибридном ратовању, што указује на потребу доградње улоге безбедносних служби Републике Србије у супростављању оваквих претњи.“.

Хипотеза 4.1: „Студије случаја савремених сукоба указује на значајну улогу обавештајно-безбедносних служби у савременим сукобима који имају значајне обележја хибридног ратовања ратовању “.
Индикатори: показатељи о обележјима и броју савремених сукоба крајем 20. и почетком 21. века, који имају обележја хибридног ратовања, у којима су обавештајно-безбедносне службе имале значајну улогу у њиховој припреми и извођењу.

Хипотеза 4.2: „Анализа промене структуре и надежности обавештајно-безбедносних служби развијених земаља, САД, ЕУ и других указује на “.
Индикатори: нормативно-правне одредбе о промени улоге служби у циљу унапређења њихове улоге у хибридном ратовању, показатељи промене структуре, организације и формације, као и надлежности обавештајно-безбедносних система ЕУ, развијених држава, а у вези са хибридним претњама и хибридним ратовањем.

Комисија сматра да су основна, посебне и појединачне хипотезе коректне и релевантне у односу на предмет истраживања, као и да ће се током истраживања, ако буде било потребе размотрити и ревидирати хипотезе у контексту операционализације предмета истраживања и основне хипотезе.

1.12. Начин истраживања

Кандидат је за спровођење истраживања предвидео коришћење различитих основних и општих научних метода.

Од *основних метода* у истраживању ће бити коришћена:

- *Метода анализе* и то: анализа садржаја, секундарна анализа, компаративна, функционално-структурална анализа и системска анализа.

Анализа садржаја ће за предмет имати анализу постојећих иностране и домаће литературе, националних и иностраних нормативних и доктринарних докумената, у функцији сагледавања различитих искуства функционисања обавештајних и безбедносних служби у превенцији хибридном претњама и њиховој улози у хибридном ратовању. Анализа садржаја нормативних акта и акта из области националне безбедности која треба да буду анализирана у овом истраживању односила би се првенствено на инострано законодавство, пре свега на нормативу САД и РФ и земаља чланица ЕУ. За потребе истраживања, САД и РФ су узете као пример држава које најинтензивније примењују хибридна дејства у реализацији својих или савезничких спољнополитичких циљева. Сви јавно доступни садржаји, садржаји медија и комуникације за широку употребу, биће сагледавани и анализирано методом анализе садржаја које емитују масовни медији. Сва сазнања добијена у истраживању биће сакупљана систематично, а преко различитих медијских садржаја (интернет сајтови, ТВ емисије, филмови, снимци, друштвене мреже, новине, часописи и сл.).

Секундарном анализом, велики број истраживачких радова и докумената који су настали из разних потреба ће бити искоришћени као извори података о теми која се истражује. Ради се о специфичној области, а секундарну анализу података неопходно је спровести да би на тај начин била анализирана доступна грађа из досад спроведених научних истраживања у области хибридног ратовања и ангажовања обавештајно-безбедносних служби у овим активностима или у заштити од истих. Поред тога, кроз употребу метода секундарне анализе би проучаване и доступне евиденције релевантних цивилних и војних институција, различити јавно доступни извештаји, текстови из новина и др. Овде би се као проблем могла појавити веродостојност података који се анализирају, што захтева посебну обзирност приликом одабира извора података.

Компаративна анализа биће примењена у овом истраживању, јер без ње није могућ ниједан облик закључивања. Применом компаративне методе биће вршено упоређивање теориских ставова и чињеница у циљу доказивања или одбацивања претпоставки о одређењу обележја хибридног ратовања у радовима теоретичара Истока и Запада, као и у највишим стратешко – доктринарним документима развијених земаља, у одређивању улоге обавештајно-безбедносних служби у њиховом извођењу, уз сагледавање одређених специфичности и тражења њихових сличности или супротности. Применом ове методе у истраживању биће идентификоване сличности и разлике између активности које примењују обавештајно-безбедносне службе Запада и Истока у оквиру хибридног ратовања.

Функционално-структурална анализа и системска анализа ће бити примењиване у анализи: функционисања, организације и рада обавештајно-безбедносних институција развијених земаља у вези са заштитом од хибридног ратовања, као и у циљу подршке његовог извођења.

Кандидат планира да поред основне методе анализе садржаја и са њом повезане синтезе, у истраживању користи и метод специјализације и генерализације, односно класификације сазнања наведених појава и методе апстракције и конкретизације.

Од *општенуачних метода*, у оквиру овог истраживања ће бити примењена:

- хипотетичко-дедуктивна метода како би се постављена главна, посебне и појединачне хипотетичке претпоставке испитивале и проверавале;
- метода моделовања која ће се применити за имитацију постојећих ралитета и предлагање теоријског модела будуће замисли идеализоване структуре обавештајно-безбедносних служби у супротстављању хибридном претњама и за реализацији активности и садржаја у оквиру хибриног ратовања.
- историјска метода ради анализе историјског контекста развоја савремених облика ратовања, са посебним аспектом сагледавања улоге обавештајно-безбедносних служби кроз један дужи историјски период.
- компаративна метода, чија примена је већ објашњена у оквиру примене анализе као основне методе.

За *прикупљање података* кандидат планира да користи пре свега методу анализе садржаја из доступне литературе (научна и стручна литерартура, нормативно-правна регулатива, стратегијско-планска документа, извештаји, студије случаја, анализе, изјаве и ставови носиоца јавних функција и професионалних службеника у обавештајно-безбедносним службама).

Студија случаја се на „најопштијем нивоу одређује као дубинско проучавање једног или више одабраних случајева, односно примера, који се у односу на истраживачки дизајн сматра адекватним. Адекватност одабране студије је нужан предуслов уопштавања добијених налаза и извучених закључака” Студијом случаја кандидат ће обухватит конкретан проблем/случај, као што су примери хибридног ратовања према СРЈ и Републици Србији, хибридне операције у оквиру „Афричког пролећа“, њихова примена током кризе у Украјини од 2014. године до данас, и итд. Ова метода је погодна за истраживање оних појава које до момента истраживања нису биле довољно сагледаване као предмет научног истраживања. На основу студија случаја може се закључити колико су хибридне операције генерално коришћене и у којој мери од стране служби САД и РФ ради остварења националних интереса. У том смислу, ова метода ће бити коришћена за истраживање и сагледавање јединствености примене хибридни активности у раду служби обавештајно-безбедносних служби.

У овом истраживању посебно ће се користи метода испитивања кроз технику интервјуа, која треба да да бољи увид у праксу ангажовања служби у извођењу и заштити од активности које спадају у домен хибридног ратовања. Метода испитивања ће се применити преко технике усмереног интервјуа којој ће се подвргнути експерти из домена обавештајног и безбедносног рада, као и експерти који су интензивније истраживали хибридно ратовање.

Комисија цени да су предложене методе истраживања коректно одабране и у складу са прихваћеном методологијом спровођења истраживачког поступка, те омогућавају проверу хипотеза. Комисија сугерише кандидату да у истраживању користи и друге научне методе, према захтевима појединих сегмената истраживања и у договору са ментором.

1.13. Научна и друштвена оправданост истраживања

Научна оправданост истраживања се огледа у потреби проширења постојећих научних сазнања о предмету истраживања, потреби научног објашњења улоге обавештајно-безбедносних служби у савремених ратовима, који ће значајно унапредити постојећа сазнања о овој области, а посебно у домену примене у супротстављању хибридном претњама.

Друштвени допринос овог истраживања односи се на допринос функционисању безбедносних служби Републике Србије у сузбијању хибридних претњи, и изналажење потенцијално нових метода деловања на пољу превенције, односно елиминације опасности које произилазе из хибридних дејства.

1.14. Закључак о научној заснованости теме докторске дисертације

На основу приложене документације, Комисија је позитивно оценила елементе образложења докторске дисертације који се односе на потребу, значај и методолошке карактеристике истраживања, те сматра да је предложена тема под називом: „Улога обавештајно-безбедносних служби у хибридном ратовању“, друштвено значајна, оправдана, научно заснована и оригинална по свом приступу и самим тим подобна за израду докторске дисертације. Докторска дисертација припада ужој научној области стратегија, што је верификовано сагласношћу и актом Катедре стратегија, акт број 5-81 од 28.06.2024. године.

Комисија је констатовала да је пројекат истраживања усклађен са важећим методолошким стандардима и представља поуздану основу за израду докторске дисертације.

У пријави дисертације кандидат је навео 21 библиографске јединице (у оквиру којих су бројни значајни радови из области хибридног ратовања и рада обавештајно-безбедносних служби), што наводи на закључак да познаје суштину и значај предмета истраживања. Комисија позитивно оцењује консултовање стране и домаће литературе, и сматра да литература наведена у пријави представља добру основу за почетак рада на дисертацији. Комисија такође констатује да је кандидат у пријави приложио сва потребна документа.

2. ОЦЕНА КАНДИДАТА

2.1. Биографски подаци о кандидату

Марко Ђорђевић је рођен 29. августа 1983. године у Београду. По завршетку средње електротехничке школе „Раде Кончар“ у Београду 2002. године, уписао је Вишу школу унутрашњих послова, смер „Униформисана полиција“. Пут основног академског образовања наставио је на Факултету безбедности Универзитета у Београду на смеру „Безбедност“ где је стекао звање дипломираног менаџера безбедности, одбраном дипломског рада на тему „Чеченски тероризам у Руској Федерацији“. Постдипломске студије наставио је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, где је завршио мастер дипломске академске студије II степена на смеру „Политичко насиље и држава“, а одбраном мастер рада на тему „Методи деловања савремених исламистичких терориста и екстремиста“ стекао

је звање мастер политиколог. Специјалистичке академске студије завршио је 2018. године на Криминалистичко-полицијском универзитету у Београду, на смеру „Безбедносна заштита лица и имовине“ и одбраном специјалистичког рада на тему „Верски и етнички тероризам и екстремизам на Балканском полуострву“ и стекао додатно звање специјалиста криминалиста.

Даље усавршавање наставио је на специјалистичким студијама за „Иновацију знања из области тероризма и организованог криминала“ на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, које је завршио одбраном рада на тему „Идеолошки екстремизам као предуслов политичког насиља на примеру нацизма“ 2019. године.

Након што сам је у предвиђеном року завршио поменуте факултете, школске 2019/20 године уписао је докторске академске студије на Војној академији Универзитета одбране у Београду.

Од 10.04.2006. године припадник је Министарства унутрашњих послова Републике Србије, а радни однос засновао је у Полицијској управи за град Београд, Управи полиције, Одељењу за јавни ред и мир, где је био ангажован на пословима сузбијања сложених облика проституције, праћењу активности и деловања екстремних навијачких група, криминалистичко-оперативном праћењу јавних окупљања грађана, праћењу деловања неформалних, екстремних верских и идеолошки десно и лево орјентисаних група и верских секти.

Од 2018. године своју каријеру наставља у Служби за борбу против тероризма, Управе криминалистичке полиције МУП-а Р Србије, на пословима праћења неформалних екстремних идеолошки десно орјентисаних група и појединаца, а од 2024. године распоређен је у Служби за откривање ратних злочина Управе криминалистичке полиције МУП-а Р Србије, где послове из делокруга рада обавља на месту криминалистичког инспектора у чину мајора полиције.

До сада је због резултата рада више пута награђиван, а међу наградама истиче се награда града Београда за професионално и одговорно обављање послова приликом успостављања нарушеног јавног реда и мира 2010. године, награду министра унутрашњих послова за остварене резултате приликом акције разбијања организованих криминалних група на територији Р Србије током 2021. године и захвалницу МУП-а Р Србије за радни допринос у Министарству унутрашњих послова током 2020. године.

Као припадник Министарства унутрашњих послова, а на основу својих компетенција, у периоду од 2018. године, био је ангажован на пројектима „Заштита новинара у обављању новинарских послова“ и „Превенција радикализација младих“ оквиру Мисије ОЕБС-а и Савета Европе у Р Србији, у улози инструктора и предавача.

Током досадашње радне каријере, на различитим обукама и семинарима стекао је сертификате OSCE-а, ИПА секције Грчке, Међународне организације за миграције, МУП-а Р Словеније, МУП-а Краљевине Шпаније и МУП-а Руске Федерације у вези идентификације жртава и спречавања трговине људима, идентификације и спречавања радикализације појединаца, борбе против цихадистичког тероризма и оперативног поступања полиције приликом успостављања јавног реда и мира нарушеног у већем обиму, као и сертификат о поступању приликом откривања и деактивирања илегалних лабораторија за производњу психоактивних супстанци и прекурсора, у организацији МУП-а Р Србије.

Такође, поседује сертификат познавања енглеског језика новоа Б1, који је стекао 2003. године након завршеног курса Агенције Европске уније за обуку у спровођењу закона – CEPOL. Током 2023. и 2024. године, завршио је и Програм обуке за оперативни, средњи и високог нивоа руковођења МУП-а Републике Србије.

2.2. Објављени радови кандидата

Кандидат је објавио два рада до сада и то:

- Саша Мијалковић, **Марко Ђорђевић** (2020), „Phenomenology of paramilitarism – Contribution to overcoming the terminological dilemmas of the language of security sciences“, часопис *Безбедност*, Министарство унутрашњих послова 1/2020: 65-84, Београд, 2020, (M51),
- Саша Мијалковић, **Марко Ђорђевић**, „Одговорност плаћеника за учествовање у оружаном сукобима у иностранству“, часопис *Правни живот: Право и снага умности – посвећено оснивачу Копаоничке школе академику проф. др Слободану Перовићу*, UDK 34 (497.11) (05) YU ISSN 0350-0500, Копаоничка школа природног права Слободан Перовић, Београд, 2019.

У наредном периоду кандидат припрема и планира објављивање додатних радова, у релевантним часописима, повезаних са предложеном темом докторске дисертације, што се препоручује и од стране комисије.

2.3. Закључак о подобности кандидата

Досадашњи рад кандидата, Марка Ђорђевића, на докторским студијама, и на службеним дужностима, је посредно и непосредно повезан са облашћу пријављене теме докторске дисертације. Искуство и рад указују да кандидат има потенцијал за уочавање и анализу проблема у свом окружењу.

Спој постојећих знања елаборираних у литератури коју наводи у пријави дисертације и сазнања о предмету истраживања, као и искуствена сазнања из радне каријере, указују да код кандидата постоји профилисан начин посматрања и анализе поменутих појава. Комисија сматра да кандидат има потребна предзнања и потенцијал за израду докторске дисертације, односно даљи стручни и научни развој у наведеној области.

Узимајући у обзир наведено, Комисија констатује да кандидат, студент Марко Ђорђевић, испуњава услове за подношење пријаве и израду докторске дисертације.

3. ПРЕДЛОГ МЕНТОРА СА ОБРАЗЛОЖЕЊЕМ

За ментора у изради докторске дисертације комисија предлаже пуковника ванр. проф.др Милан Миљковић, начелника Катедре стратегија у Школи националне одбране Универзитета одбране.

Пуковник ванр. проф. др Милан Миљковић је на листи ментора студијског програма докторских академских студија Менаџмент у одбрани, прихваћеној од стране Комисије за акредитацију и проверу квалитета. До сада је водио већи број кандидата у изради мастер радова, као и стручних радова на КШУ и ГШУ.

У процесу акредитације студијског програма докторских академских студија Менаџмент у одбрани носилац је реализације предмета Теоријске основе стратегије одбране и војне доктрине, и учествује у реализацији предмета Стратегијске анализе и процене. У

процесу избора у звање ванредног професора 2024. године објавио је један рад у истакнутом међународном часопису (M24), 5 радова у часопису националног значаја (M51), 3 саопштења на међународним скуповима која су штампана у целини (M33) и 5 радова на скуповима националног значаја који су штампани у целини (M63). Поред наведених радова, ванр. проф. др Милан Миљковић објавио је једну монографију, учествовао у изради два помоћна уџбеника који се користе на ГШУ и КШУ Школе националне одбране и учествовао је у реализацији два научноистраживачка пројекта.

Репрезентативне референце:

Milan Miljkovic, Anita Pešić, Informational and psychological aspects of security threats in contemporary environment - Информациони и психолошки аспекти безбедносних претњи у савременом окружењу, *ТЕМЕ*, г. XLIII, бр. 4, октобар - децембар 2019, стр. 1079-1094. ISSN 0353-7919. DOI Number

Милан Миљковић, „Изазови у раду обавештајних служби у информационом добу“, *Часопис безбедност*, 2020, вол 62, бр. 3, стр 143 – 161. DOI: 10.5937/bezbednost2003143M, M51

Драган Јевтић, **Милан. Миљковић**, „Социјална безбедност и ризици савремених миграција“, *Култура полиса*, год. XVIII (2021), бр. 46, стр. 55-71. DOI: 10.51738/Kpolisa2021.18.3r.1.04

Милан Миљковић, Драган Јевтић, „Сукоби у информационом простору из угла савремене војне мисли у Руској Федерацији – искуства за безбедност Републике Србије“, часопис *Национални интерес*, 2/2021., стр 105-131, DOI: <https://doi.org/10.22182/ni.4022021.5> M51

Вангел Милковски, **Милан Миљковић**, Интеракција стратегије присиле и одвраћања – поуке из агресије на Савезну Републику Југославију 1999. године, *Политика националне безбедности*, Година XIII, vol. 22 број 1/2022. стр. 41-66.

Милан Миљковић, Драган Јевтић, Слободан Стојичевић, „Информациона димензија безбедносног окружења – основна обележја“, *Војно дело*, 2/2022, април-јун, стр 18-40., DOI број: 10.5937/vojdelo2202018M

Милан Ђ. Миљковић, Зоран М. Марјановић, Мере стратешког одвраћања Руске Федерације: терминологија, дефиниције и неки аспекти примене у сукобу У украјини 2022. године. *ВОЈНО ДЕЛО*, 1/2023, стр 32-45, DOI број: 10.5937/vojdelo2301032M

Вангел Милковски, Хајрудин Радончић, Хатица Бериша, **Милан Миљковић**, *Војна стратегија 1*, Медија центар рОдбрана, 2023.

Милан Миљковић, Информационе операције и обавештајни рад, Медија центар Одбрана, 2020.год. ISBN 978-86-335-0696-0

На основу приказаних референци, комисија закључује да пуковник ванр. проф.др Милан Миљковић испуњава услове за ментора који су дефинисани стандардима за акредитацију студијских програма докторских академских студија „Менаџмент у одбрани“ и да има потребне компетенције за менторство при изради предметне докторске дисертације.

4. УЖЕ НАУЧНЕ ОБЛАСТИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Уже научне области предложених чланова комисије:

- пк ванр. проф. др Срђан Благојевић, Универзитет одбране у Београду, Војна академија, изабран у наставничко звање из уже научне области политичка теорија и методологија, датум избора 15.12.2022;
- пк ванр. проф. др Срђан Старчевић, Универзитет одбране у Београду, изабран у наставничко звање из уже научне социјологија, датум избора 24.5.2022;
- проф. др Саша Мијалковић, Криминалистичко-полицијски универзитет, изабран у наставничко звање из уже научне области безбедносне науке, датум избора 20.02.2015;
- пк доц. др Драган Јевтић, Универзитет одбране у Београду, Војна академија, изабран у наставничко звање из уже научне области Менаџмент у одбрани, датум избора 20.02.2024; и
- пк ванр. проф. др. Милан Миљковић, Универзитет одбране у Београду, Школа националне одбране, изабран у наставничко звање из уже научне области стратегија, датум избора 19.01.2024.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

5.1. Закључак комисије

На основу свега наведеног, Комисија је закључила да је:

- Студент Марко Ђорђевић уредно поднео пријаву теме докторске дисертације,
- пријава теме у складу са стручним и методолошким опредељењима и да ће оправдати планирано истраживање,
- кандидат добро дефинисао проблем и на тим основама и предмет истраживања, циљеве, хипотезе и очекивани научни и друштвени допринос истраживања,
- предложена тема изузетно актуелна и од значаја за Министарство одбране, Војну академију и Војску Србије, јер се даје допринос бољем разумевању хибридног ратовања и улози обавештајно-безбедносних служби у његовом извођењу,
- тема од значаја за научну заједницу, јер се ствара основа за наставак истраживања у овој области, кроз друге научне дисциплине,
- тема одговара нивоу докторске дисертације и да ће се њеном израдом остварити значајан научни допринос у области Стратегије, војним наукама и наукама безбедности,
- студент Марко Ђорђевић испунио све законске услове за рад на докторској дисертацији, да је као кандидат подобан за израду докторске дисертације јер поседује потребна знања из области војних наука и безбедности, као и да има способност за бављење научним радом.
-

5.2. Предлог комисије

5.2. Предлог комисије

На основу свеобухватног сагледавања пријаве теме докторске дисертације и приложене документације, Комисија сматра да постоје научна заснованост теме, да је научна замисао истраживања добра, да су реално постављени сви оквири истраживања и да је реализација истраживања објективно могућа и научно заснована. Комисија стоји на становишту да је пријављена тема веома актуелна и потребна, и да је као таква подобна за израду докторске дисертације.

На основу напред наведеног, Комисија једногласно,

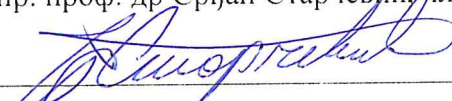
ПРЕДЛАЖЕ

1. Да се прихвати тема докторске дисертације под насловом „Улога обавештајно-безбедносних служби у хибридном ратовању“.
2. Да се прихвати оцена Комисије да је изабрани проблем истраживања научни проблем, односно да постоји научна заснованост истраживања.
3. Да се прихвати мишљење Комисије да кандидат Марко Ђорђевић испуњава све опште и посебне услове за израду теме докторске дисертације, у духу поднетог пројекта истраживања.
4. Да се за ментора у изради докторске дисертације именује пк ванр. проф. др. Милан Миљковић.

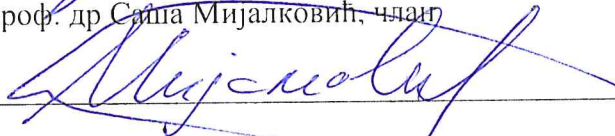
пк ванр. проф. др Срђан Благојевић, председник комисије

пк ванр. проф. др Срђан Старчевић, члан

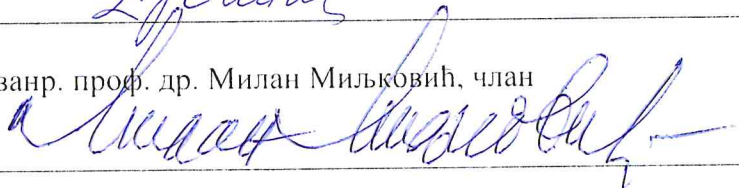
проф. др Саша Мијалковић, члан

пк доц. др Драган Јевтић, члан

пк ванр. проф. др. Милан Миљковић, члан

Достављено:

- Наставно-научном већу ВА,
- Катедри стратегија ШНО, (е/р)
- Катедри КиР ВА(е/р)
- Архива